



וירא

10

גיליון שבועי

לקוראי הגיליון ולכל בית ישראל  
שבת שלום  
ומבורך

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

בשם ה' נעשה ונצליח

# אֶשְׁבוּל יוֹסֵף

חידושים נפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע



משולחנו של בעל ה"כרם יוסף" רבי יוסף הי סימון טוב שליט"א  
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרגן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א ר"י "פרת יוסף" והגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ר"י "חברון"

"כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם" (כ"א, י"ז).

## למה בן סורר ומורה נידון על שם סופו ואילו ישמעאל נידון באשר הוא שם?

אמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנאמר "כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם" (ללא השנה טו:). ואמרו רבותינו במדרש (נר"י פרשה נ"ג אות י"ד והצילו נש"י). אמר רבי סימון קפצו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו ריבון העולמים אדם שהוא עתיד להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם עכשיו מה הוא, צדיק או רשע?, אמרו לו צדיק!, אמר להם איני דן את האדם אלא בשעתו.

ומפורסמת קושיית הרא"ם שלפי זה מדוע בן סורר ומורה נידון על שם סופו ונהרג עוד בטרם הספיק לעמוד בדרכים וללסטם את הבריות. כמו שאמרו רבותינו בסנהדרין (עג:): תניא רבי יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות. אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב. וקשה למה לא דנים את בן סורר ומורה באשר הוא שם?

ישוב א' ❁

### שאני בן סורר ומורה שהתחיל בעבירה

הרא"ם ועוד הרבה מפרשים מתרצים דשאני בן סורר ומורה שכבר התחיל בעבירה, שגנב בשר ויין וזלל וסבא, ורק חומר עונשו הוא על שם סופו. אבל ישמעאל עדיין לא חטא, לכן פטור מכלום.

ויש מי שהטעים זאת על פי חידושו של החתם סופר (יור"ד סימן נ"ו) שאע"פ שנחלקו תנאים בגמרא ב"ק (עו:) ובעוד מקומות אם כל העומד לזרוק כזרוק דמי, והלכה היא שאין אומרים כל העומד להזרק כזרוק דמי, היינו דוקא בדבר שמצד עצמו לא יגיע לסוף המעשה אלא על ידי פעולת אדם, כמו הכותב גט על קרן השור שאי אפשר שהקרן תיתלש מעצמה אלא רק על ידי אדם, בזה לא אמרינן דכתלוש דמי, אבל דבר שמעצמו סופו להיות כך רואים אותו כאילו כבר עכשיו הוא כזה, כמו בטרפות שאומרים שכל

סופו להנקב כנקוב דמי שהרי יש בו כבר עכשיו לקותא וכבר החל הנגף (עיין רש"י מולין מג ע"א ד"ה לא מיפוק). וכן דיו שחור של ספר תורה העומד מצד עצמו להתאדם אמרינן דפסול כבר עכשיו. ושכן הדבר בבן סורר ומורה שהגיע תורה לסוף דעתו, שכבר החל בו הנגף, התורה רואה אותו בקלקולו של עכשיו שעתיד שיהיה מלסטם את הבריות ונידון כטרופה, אבל ישמעאל כשר היה באותה שעה, לכן נידון באשר הוא שם.

והקשה אחד התלמידים יצ"ו שהרי גם אצל ישמעאל מצינו שחטא, כמו שנאמר "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק" ופירש רש"י דהיינו לשון עבודה זרה כמו שנא' (שמות ל"ג ו') "ויקומו לצחק". דבר אחר לשון גילוי עריות כמו שנא' (להלן ל"ט י"ז) "לצחק ביי". דבר אחר לשון רציחה כמו (ש"ז ז' י"ד) "ויקומו נא הנערים וישחקו לפנינו. ואם כן מצינו שגם ישמעאל כבר נתפס בחטאו. ומצאתי שהקשה כן בספר אור החמה (וילא עמ' מ"ג) והניח בצ"ע.

וצ"ל דשאני בן סורר ומורה שתחילת קלקולו מוכיח בעליל על סופו, שהרי אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים, רבי יוסי ברבי יהודה אומר עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו, (סנהדרין ע"א), ומעשה זה שגוזל מאביו ומאמו וזולל וסובא ואיננו שומע בקולם, ושאר תנאים שהצריכו חז"ל, על כן ראתה בהן התורה כחרפה שאפשר שהנתפס בה אין לו מנוס ממנה, משא"כ בסתם ג' עבירות שהתחיל בהם בקטנותו אין הכרח שימשיך לתפוס בהן, ומצינו רבים שעברו על ג' עבירות ושבו בתשובה.

ויש להוסיף שמצינו בתוספתא (סוטה פ"ו ה"ו) ר"ע ורשב"י אם ישמעאל חטא בג' עבירות, שר"ע דרש שהיה ישמעאל עובד עבודה זרה, ורבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אין שחוק האמור כאן אלא גילוי עריות, רבי ישמעאל אומר אין לשון צחוק אלא שפיכות דמים, ורשב"י אומר ח"ו שיהיה בביתו של אותו צדיק ההוא כך, אפשר למי שנאמר עליו "כי ידעתיו למען אשר יצוה" שיהיה בביתו עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, אלא צחוק האמור כאן הוא לענין ירושה, שכשנולד אבינו יצחק לאברהם אבינו היו הכל שמחין ואומרינן נולד בן לאברהם נוחל את העולם ונוטל שני חלקים והיה ישמעאל מצחק בדעתו ואומר אל תהיו שוטים אני בכור ואני נוטל שני חלקין שמתשובת הדבר אתה למד "כי לא יירש בן האמה" וגו', וסיים רשב"י ורואה אני את דברי מדברי רבי עקיבא. ואם כן לדברי רשב"י בלא"ה אתי שפיר.

הרי שודאי הכל גלוי וצפוי וידוע לפני הקב"ה מראשית ועד אחרית, וממילא לא שייך שידון את האדם על שם סופו.

ב'. עוד נראה שלא שייך כל כך שידונו בית דין של מעלה את הרשע על מעשה רשעותו לאלתר, שכל סגולת דינו של הקב"ה שהוא מאריך אפיו ואינו מעניש הרשע על רשעו לאלתר. שוב ראיתי שכעין זה תירץ **השואל ומשיב** שאצל בן סורר ומורה הידיעה על העתיד היא גם בלא גילוי שמים אלא מכוח ראיית הבית דין, משא"כ אצל ישמעאל הידיעה לעתיד זה רק מחמת גילוי שמים וכמו כל דבר ועוון שגלוי וידוע לפני השי"ת.

ג'. מצאתי כעת טעם נוסף בחי' **עיון אליהו** (ר"ה טו): שמחלק בין דין שנעשה על ידי ב"ד של מטה לב"ד של מעלה, מפני שלפני השי"ת גלוי הכל וידוע, ויכול הקב"ה להמיתו גם בעתיד באותו זמן שיחטא, משא"כ ב"ד של מטה אינם יכולים, כי אולי אח"כ ילסטם את בהריות בלא עדים והתראה, לכן ממיתין אותו מיד על פי עדים, ודפח"ח.

🕊️ **יישוב ה'** 🕊️

**רק בישראל דנים אותו על שם סופו דזכין לאדם שלא בפניו משא"כ עכו"ם בהפקרא ניחא ליה**

עוד נראה ליישב דהנה קי"ל (עינין פא): זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו, ועל כן בן סורר ומורה ישראל הוא, וירדה תורה לסוף דעתו, שסופו לגמור נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, ודאי זכות גמורה היא לו למות בעודו קטן, כדי שימות זכאי ואל ימות חייב. משא"כ גבי ישמעאל דעכו"ם בהפקרא ניחא ליה, אין זה זכות לו למות בעודו קטן, דכל חפצו ומהותו הם חיי הפקר, ללסטם את הבריות וכל כיוצא בזה.

ויש להקשות דגר קטן מטבילין אותו לשם גירות בעל כרחו אע"ג שהוא גוי, כמבואר בכתובות (יא). מהו דתימא עובד כוכבים בהפקרא ניחא ליה דעבד ודאי בהפקרא ניחא ליה, קמ"ל דכל זה בגדול דטעם טעם דאיסורא, אבל קטן זכות הוא לו. ואם כן מה שונה זה מישמעאל.

יש ליישב, דשאני גר קטן שכיון שמקטנותו הוטבל לשם גירות, ולא טעם טעם חטא, ויתחנך בכך עד גדלותו, על ידי זה יתרגל לחיי התורה והמצוות ויהיה לו דבר זה לעונג כמו כל בן ישראל ולא יחזור לסורו, גם בעתיד יהיה לו לזכות, כמו שכתבו **הראשונים**.

ולפי **המרדכי** (סג) שכתב שמטבילים גר קטן דוקא היכן שחפץ בכך, ורוצה שיטבילוהו לשם גירות, א"ש ביותר, דלעולם דין זכין לאדם שלא בפניו הוי דוקא בישראל ולא בעכו"ם, ושאני גבי גר קטן דמגלה דעתו שזכות היא לו, וישמעאל לא גילה דעתו. ובן סורר ומורה דהוי בישראל שפיר הו"ל זכות.

וכעת מצאתי שגם **הריב"א והחזקוני** תירצו כאמור דשאני בן סורר ומורה שמחילתו הוא רשע משא"כ ישמעאל, והקשה כנזכר שהרי ישמעאל לא היה צדיק גמור שיצא לתרבות רעה, ותירץ שבן סורר ומורה מתחילתו הוא רשע ממה שהוא עתיד להיותו בסופו, משא"כ ישמעאל מתחילתו היה צדיק מאותה עבירה.

🕊️ **יישוב ב'** 🕊️

**בן סורר נידון על שם מעשיו בסופו ושאני ישמעאל שלא נידון על מעשה צאצאיו**

**המהרש"א** (לאג הגנה סג) מתרץ שבן סורר ומורה נדון על שם סופו של "עצמו", מה שאין כן בישמעאל רצו המלאכים שידון אותו הקב"ה על שם מעשיהם של צאצאיו לעתיד. ומדקדק דבר זה ממאמר הכתוב באשר "הוא" שם. שאין דנים אלא לפי מעשיו של החוטא בלבד ואין הכוונה לפי מעשיו שבאותה שעה דוקא. שוב מצאתי שכן תירצו רבותינו **בעלי התוספות** בפירושים על התורה, ועש"ב.

🕊️ **יישוב ג'** 🕊️

**כיון שישמעאל חלה ונמחלו עוונותיו היה לו דין צדיק גמור**

בספר **ימין יעקב** (וילא עמ' ע"ה) תירץ בשם **תוספות השלם** שישמעאל חלה ונמחלו עוונותיו, כמו שמצינו במסכת נדרים (מא). אין החולה עומד מחוליו אלא אם כן נמחלו לו עוונותיו, ואם כן היה לו באותה שעה דין של צדיק גמור, ולכן נידון באשר הוא שם, שאז היה צדיק גמור. [ועפ"ז גם מיושב תירוץ **הרא"ם** לעיל].

🕊️ **יישוב ד'** 🕊️

**רק בבית דין של מטה שייך לדון את האדם על שם סופו**

נראה ליישב שיש לחלק בין ב"ד של מעלה לב"ד של מטה, דבן סורר ומורה נידון ונהרג על שם סופו על ידי בית דין, דמיתתו בידי אדם. ועל כן ב"ד שרואין תוקף המשך קיומו שעתיד ללסטם את הבריות, דנים אותו על שם סופו ומתחייב מיתה כפי דעתם הרחבה, דעת תורה. משא"כ גבי ישמעאל שאינו חייב מיתה בדיני שמים, שפיר לא נטל הקב"ה את נשמתו, דעצם מיתת האדם ע"י הקב"ה גרידא בלא פסק בית דין הוא מיתה בדיני שמים, ומאחר ולא היה מחוייב בדיני שמים, לא דנו הקב"ה אלא באשר הוא שם. שו"ר שתירצו כן הרבה מפרשים.

ובטעם החילוק נראה:

א'. דבדיני שמים לא שייך כלל לפסוק על שם סופו, כי אצל הקב"ה לא שייך תחילה וסוף, כמאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (פ"ז פ"ד) "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור ואשמורה בלילה", ופירש **רש"י** אלף שנים של בני אדם הם כיום אחד של הקב"ה. **והרמב"ם** (פ"ה מהלכות תשובה) כתב: הקב"ה יודע כל מה שיהיה, וקודם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע, והקב"ה אינו יודע מדיעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם. שהם ודעתם שנים, אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד. ע"ש.

🌸 **יישוב ו'** 🌸

**כיון שישמעאל התחנן על נפשו קיבל הקב"ה תפילתו ודן אותו באשר הוא שם**

עי"ל שאכן מן הדין היה ראוי ישמעאל למות בצמא כדברי המלאכים כיון שהיה עתיד להמית את בני ישראל בצמא, על שם סופו כטענת המלאכים, אך מאחר וישמעאל התחנן על נפשו, וכמאמר הכתוב "וישמע אלהים אל קול הנער", לא לקול הגר שמע אלא לקול הנער, לכן קיבל הקב"ה תפילתו ודן אותו באשר הוא שם. כלומר שודאי בידי הבי"ד של מעלה לדון את האדם לפי סופו, כי זה לטובתו, אבל גם רשאים הבי"ד לדונו באשר הוא שם.

וגדולה מזו מצינו אצל אחי יוסף שלמרות שיצא מתחת ידם פסק דין שיוסף חייב מותה, ולכן השליכוהו לבור, אפי"ה נאמר (נלאש"ת פק"מ"ג) "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו אל אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת", היינו שעיקר התביעה עליהם היתה שלא הטו אוזניהם לתחנוני יוסף, וזאת למרות שפסקו דינו של יוסף על פי ההלכה.

שוב ראיתי בספר **דברי שמואל** (עה"ט עמ' פ"ה) שהוסיף לבאר שבבן סורר ומורה לא תתכן תפילתו להתקבל כיון שלא נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין, על כן גם אם יתפלל לא ישבור ליבו למקום, כמו שכתב השו"ע (סי' מ"ט ס"ד) שבערב יוה"כ יאכל רק מאכלים קלים כדי שלא יהיה שבע ומתגאה כשיתפלל, שזה מה שהיה באמת אצל ישמעאל שהיה ברעב ובצמא ובחוסר כל, וביאר שלכן שלחו אברהם מביתו בחוסר כל כדי שישמעאל ישבור לבבו להשי"ת בתפילה, ודפח"ח.

🌸 **יישוב ז'** 🌸

**גם ישמעאל נידון על שם סופו שיש אומרים שעשה תשובה בסוף ימיו**

עוד נראה ליישב שמה שאמרו גבי ישמעאל באשר הוא שם, הכוונה שבסוף ימיו עתיד לעשות תשובה, כמו שאמרו במסכת **בבא בתרא** (נ"ו:) שישמעאל עשה תשובה, וממילא אדרבה גם ישמעאל נידון על שם סופו. שוב מצאתי שכן תירץ בפנים יפות (פרשת כי תלא).

אך **התוספות ישנים** (יומא' לז: ד"ה מעשה) כתבו שיש אומרים שמת ישמעאל בלא תשובה. וכן כתב רש"י (מסכת מגילה סוף פ"ק). ובחי' עין אליהו (מגילה ט"ז) כתב שכדברי רש"י איתא במדרש (סוף ח"י ט"ה), "ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם" רבנן היו יושבים ומקשים מה ראה הכתוב לייחס תולדותיו של רשע כאן. **ויש מי שכתב** שגם בפסחים (נ"ו.) משמע שלא עשה תשובה, דאמרינן שם, אמר שמא ח"ו יש פסול במטתי כאברהם שיצא ממנו ישמעאל. ועוד איתא (ט"ז ק"ט:) איני מברך שיצא ממני ישמעאל. ועוד איתא בסנהדרין (קד.) אין אברהם מציל את ישמעאל, ומבואר שנשאר ברשעותו.

🌸 **יישוב ח'** 🌸

**שאני ישמעאל שבא מהגר והיתה בחירתו קשה לכן נידון באשר הוא שם**

בספר **כרם אריה** (סנהדרין ס"א: עמ' ק"ג) תירץ שישמעאל שבא מהגר שבאה ממקום זוהמה שנכנסה בישמעאל לכן בחירתו היתה קשה יותר, על כן דנו אותו באשר הוא שם, משא"כ בן סורר ומורה שבחירתו קלה יותר, אשם בעצמו שהביא עצמו לידי כך ולכן נידון על שם סופו.

🌸 **יישוב ט'** 🌸

**דוקא בבן סורר ומורה שאינו בא מזרע כשר נידון על שם סופו משא"כ ישמעאל בא מזרע כשר**

אך **העולם** מתרצים היפך זה, דאדרבה דוקא גבי בן סורר ומורה שבא מיפת תואר כמו שכתב רש"י (דברים כ"א י"א) וכן מבואר בסנהדרין (ק"ג.) שנסמכה פרשת בן סורר לפרשת יפת תואר להורות שאם נושא אשת יפת תואר סופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכן כיון שאינו בא מזרע כשר אמרינן דאזלינן בתר מה שיגדל אח"כ, כי בהכרח ימשיך במנהגו, משא"כ ישמעאל שבא מזרע כשר אמרינן באשר הוא שם ולא מתחשבים ממה שיהיה אח"כ. וכן תירץ הש"ך (נמיונו עה"ט פרשת כי תלא) ועוד הרבה מפרשים.

🌸 **יישוב י'** 🌸

**חטאו של ישמעאל כלפי שמים לכן נידון באשר הוא שם משא"כ בן סורר ומורה**

בספר **ליקוטי חיים** (כי תלא עמ' נ"ג) תירץ שעיקר חטאו של ישמעאל היה כלפי שמים, לכן דנוהו באשר הוא שם. משא"כ בן סורר ומורה שירדה תורה לסוף דעתו שילסטם את הבריות ויהיו הכל מקללים את הוריו, לכן נידון על שם סופו, כי מצינו שהקפיד הקב"ה בכבוד אביו ואמו יותר מכבודו כמו שאמרו **בירושלמי**. וביאר שבזה ניחא שעונשו של בן סורר בסקילה כדין מקלל אביו, ושגם ניחא בזה מה שאמרו חז"ל בסנהדרין (פ"ט:) בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו, כי עיקר הקפידא עליו במה שחוטא להם.

🌸 **יישוב י"א** 🌸

**שאני ישמעאל שעתידי לעשות מזה שכבר נגזר על ישראל לכן נידון באשר הוא שם**

בספר **פרדס יוסף** (פרשת ויקי מ"א ז' עמ' ש"א) בשם ספר **מרגניתא דר"ב** (סו"פ נלאש"ת) שעבירות של בין אדם לחבירו חמור מעבירות של בין אדם למקום, ובן סורר ומורה מוכן ומעוותד ללסטם את הבריות, על כן מוטב שימות זכאי ואל ימות חייב ולא נידון באשר הוא שם. משא"כ ישמעאל שהמית את ישראל בצמא כבר נגזרה הגזירה ורק העכו"ם היה להם למשוך ידם מזה בבחירתם, אבל עכ"פ הגזירה היתה מתקיימת אף בלעדס, לכן לא הוי אלא כעבירות בינו לבין המקום, ביחס לבן סורר ומורה, על כן נידון באשר הוא שם.

ונראה שאברהם גם ביקש שלא ישחית הקב"ה את סדום והוא ישתדל לילך להחזירם למוטב ולתקנם, ועל זה אמר אברהם שאולי ישובו בסדום בעתיד חמישים צדיקים וכן הלאה.

ועל זה השיבו הקב"ה שגלוי וידוע לפניו שלא ישובו גם עשרה בתשובה.

ועל זה נתכוין אברהם האף תספה צדיק עם רשע, אין הכוונה לצדיק ממש, אלא לאדם שעתיד לשוב בתשובה, וקרי ליה צדיק כי על ידי התשובה עוקר כל רשעותו.

כמו שדרש ריש לקיש במסכת יומא (פו): גדולה תשובה מיראה שזדונות נעשות לו כשגגות, ובתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכויות.

ובשביל להעמיד את סדום באמת היה די על ידי אדם שכעת הוא צדיק אחד גמור, וזה גלוי וידוע לעיני הכל שאנשי סדום רעים וחטאים וגם צדיק גמור אחד אין בו, על כן הוכרחו לפחות לעשרה אנשים שלפחות עתידים לעשות תשובה.

ועל זה השיבו הקב"ה לאברהם שגם זה אין בסדום.

🕊️ יישוב י"ב 🕊️

שאני בן סורר ומורה דהוי גזירת הכתוב לידון על שם סופו

בסנהדרין (מו.) דרש רב נחמן בר יצחק "וכי יהיה באיש חטאי", איש ולא בן, "חטאי" מי שעל חטאו נהרג יצא בן סורר ומורה שעל שום סופו נהרג. הוי מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. ועיין שם ברש"י. הרי שגבי בן סורר ומורה יש דרשה מיוחדת וגזירת הכתוב שלמרות היותו קטן הוא נידון עם שם סופו. והיינו שלעולם אכן אין דנים את האדם אלא באשר הוא שם, ושאני בן סורר ומורה שהוא מדין גזירת הכתוב. ויש לעיין עוד בזה.

למה בסדום הוכרחו לעשרה צדיקים שלא תחרב והלא מספיק צדיק אחד שעליו יעמוד העולם כולו?

"ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק אם רשע", "אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה, חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חלילה לך, השופט כל הארץ לא יעשה משפט" וכן חזיר וביקש בעבור ארבעים וחמשה וכן הלאה עד עשרה, ויותר לא ביקש כמבואר שם ברש"י.

ויש כאן ג' קושיות גדולות:

א'. נראה מדברי אברהם אבינו כביכול כאילו נותן מוסר להקב"ה שלולא דבריו ימית הקב"ה צדיק מפני רשע, וזהו דבר תימה שהקב"ה ימית סתם ארבעים צדיקים?.

ב'. עוד קשה שאם כן היה לו לבקש שלא ימית הקב"ה אותם צדיקים?.

ג'. עוד קשה שבזוה"ק (וזהו מדש וילא) מבואר שאכן הציל רשע"י את העולם כולו מחורבן וכליון ממש, ורואים שמספיק צדיק אחד להגן על העולם כולו, וכנודע. ואילו גבי סדום לא ביקש אברהם על פחות מעשרה צדיקים?.

🕊️ ברכות מאליפות 🕊️

לכבוד ידידנו היקר והנעלה מזכה הרבים חכו ממתקים וכולו מחמדים, רב פעלים לתורה ולתעודה כמר דוד קנן הי"ו

שהשתדל והכניס במאור פנים ודאגה רבה השבוע את תלמידי המוסדות למנהרות הכותל לתפילה מיוחדת על יד מקום קודש הקודשים

ימלא הקב"ה כל משאלות ליבו לטובה ולברכה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, ירום ונשא וגבה מאד!

מערכת "אשכול יוסף" משגרת את תודתה והערכתה לשלושת אנשי החיל שסייעו להפיץ העלון ברחבי תבל הגאון מוהר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מזכה הרבים הרה"ג רן יוסף חיים אבוהצירה שליט"א מזכה הרבים המפואר והנעלה רבי יוסף ליאור עצמון הי"ו יזכו להמשיך להפיץ מעינותם חוצה מתוך בריאות והצלחה

מערכת "אשכול יוסף" שע"י מכון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה" בישראל

דוא"ל: [keremyosef@okmail.co.il](mailto:keremyosef@okmail.co.il)

להערות והארות ולקבלת הגליון מידי שבוע במייל שלח כתובתך במייל לדוא"ל של המערכת [המאשר ע"י גדולי שליט"א]

מודפס לזיכוי הרבים על ידי ידידנו היקר והנעלה ידיד המוסדות

הרב **בועז יחזקאל** הי"ו לברכה והצלחה הוא וכל משפחתו שבכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו

מוקדש לע"נ ר' יצחק דוד בן סולטנה ז"ל (י"ט חשוון) ת.נ.נ. צ.ב.ה. ולהצלחת ידידנו החשוב, מזכה הרבים ר' יהודה דתנר הי"ו

להצלחת ידידנו מזכה הרבים הרב יעקב שפיר שליט"א ואחיו וב"ב